

anebo jsou přímo ohroženi riziky. Koneckonců finanční krize dnešních měsíců ukazuje, že nejhůře dopadnou lidé práce (anebo dokonce globální chudí), kteří vlastně reálně zaplatí tuto krizi. Avšak pole subpolitiky je otevřeno a záleží přede-

vším na individuích, zda se zapojí, neboť kolektivní vědomí se (dočasně) vytratilo. Anebo dojde k restauraci autentického emancipačního vědomí, jak naznačují procesy spjaté se Světovým sociálním fórem?

O LIDSKÝCH PRÁVECH Z NEZNÁMÝCH PERSPEKTIV / ONDŘEJ ŠTECH HRUBEC, M. (ED.) 2008. INTERKULTURNÍ DIALOG O LIDSKÝCH PRÁVECH. ZÁPADNÍ, ISLÁMSKÉ A KONFUCIÁNSKÉ PERSPEKTIVY. PRAHA: FILOSOFIA, EDIČNÍ ŘADA FILOSOFIE A SOCIÁLNÍ VĚDY (SV. 28).

Nová kniha *Interkulturní dialog o lidských právech* se soustředí na dialog mezi různými oblastmi, které bývají často od sebe oddělovány. V této krátké recenzi není možné analyzovat knihu zcela vyčerpávajícím způsobem, proto se omezím na tři oblasti dialogu. Prvním z nich je samotné propojení lidských práv a s nimi souvisejících teorií s koncepcí interkulturního dialogu. Ve druhém okruhu jde o překlenutí často vytvářené distinkce mezi občanskými a politickými právy na jedné straně a právy žen, sociálními právy a právy různých menšin na straně druhé. Třetí dimenzí dialogu je vlastní interkulturalita, neboť se zde střetávají západní, islámská a konfuciánská perspektiva práv. Celý sborník obsahuje 14 textů, zde však bude u každé dimenze vyzdvížen jeden až dva články, jejichž argumentace je typická.

Otázce spojení interkulturního dialogu o lidských právech se věnuje text Marka Hrubce, který je jediným českým zástupcem v tomto jinak překladovém sborníku. Vychází z koncepce dialogu zaměřené na překonání různých nepochopení, která plynou z esencialistických představ a z předsudků o druhých. Takový interkulturní dialog má být cestou k transkulturnímu výsledku, k obecně sdílené perspektivě, ke které dospěly spolupráci všechny strany. Základním výstupem, ke kterému by dialog měl dojít, je shoda o určitých základních normách, kterými by mohla být právě lidská práva. Zde je ovšem nutné se zastavit a nechat zaznít

velmi rozmanitá východiska, ze kterých lze k lidským právům dospět a která posouvají důrazy a významy práv různými směry, odlišnými od západní tradice, ačkoli v jádru leží stejně jako zde úcta k lidské osobě. Nakonec však Hrubec poukazuje na skutečnost, že je již k dispozici interkulturně přijatý dokument obsahující lidská práva, *Všeobecná deklarace lidských práv*. Přesto ale přetrvávají nejasnosti a rozpory v otázce konkrétního prosazování práv a jejich vzájemného poměru, které jsou trvajícím výzvou k dialogu.

Druhou dimenzí je překonání pevné hierarchie politických a občanských práv jako nadřazených sociálním a ekonomickým právům. Zde je třeba především vyzdvihnout článek Leslieho Sklaira o globalizaci lidských práv. Poukazuje na skutečnost, že těmto právům se dosud nepodařilo významněji narušit suverenitu států, a hájí tezi, že v kapitalistické globalizaci k jejich úplnému prosazení ani dojít nemůže, neboť ta není schopna rozřešit krize třídní polarizace a ekologické neudržitelnosti. Reálným prosazením práv by podle Sklaira bylo, pokud by respekt k lidské důstojnosti garantoval standardy slušného života, k němuž nevyhnutelně patří jak politická svoboda a bezpečí, tak zajištění základních potřeb k přežití. Jazyk práv se však v současnosti systematicky vyhýbá tomuto cíli, neboť postrádá vymezení odpovídajících povinností všech relevantních aktérů. Dále lze připomenout článek Jeffreyho Flynnna, který v diskusi o in-

ských pozicích v oblasti managementu a technických oborech), nicméně ani ekonomické postavení žen v ČR nedosahuje zdaleka úrovně genderové spravedlnosti (64). Zajímavou perspektivu také nabízí porovnání České republiky v kontrastu s některými zeměmi, které jsou u nás médii stereotypně prezentovány jako genderově opresivní. Například stejná hodnota indexu Číny či lepší výsledek hodnoty indexu v zemích jako například Rusko, Filipíny, Ukrajina či Kuba. Toto srovnání nelze samozřejmě zobecnit na celkovou společenskou situaci, nicméně jeho výpovědní hodnota o postavení žen ve srovnání s muži ukazuje na negativní společenský vývoj u nás, včetně úrovně (ne)demokratičnosti našeho společenského uspořádání, pokud je posuzováno i genderovou perspektivou.

Síť Social Watch se zasazuje výrazně za současnou kritiku politiky Světové banky, která svými programy v duchu liberalizace, privatizace a demontáže sociálního systému znemožňuje systematický boj proti chudobě a prosazení dodržování sociálních práv, která mají svou oporu v řadě mezinárodních úmluv, zejména Mezinárodní úmluvě o sociálních ekonomických a kulturních právech z roku 1976. Prostřednictvím strategií zaměřených na lokální (národní) vlády, regionální politiku či spolupráci se zeměmi G77 a dalšími subjekty v rámci OSN má Social Watch rovněž ambice fungovat jako globální protiváha k nadnárodním korporacím, na jejichž odpovědnost za porušování sociálních práv je v současnosti stále hlasitěji poukazováno. Budoucí vývoj je samozřejmě složitě vykreslit v konkrétnějších konturách, nicméně postavení, které si koalice vybudovala v transnacionálním veřejném prostoru, otevírá další možnosti a potenciál v duchu hesla Světového sociálního fóra „jiný svět je možný“. Intenzivnější působení české koalice je tak více než vítaným oživením českého občanského prostoru.

terkulturní solidaritě zdůrazňuje, že není možná, dokud trvají propastné rozdíly globálních bohatých a chudých.

Třetím okruhem, který zde uvádím, je samotné setkání různých kulturních sfér v dialogu o lidských právech. Zvláštní pozornost si zasluhuje text Norani Othman o prosazování ženských práv v nezápadní, islámské kultuře. Autorka, profesorka sociologie a zakladatelka hnutí známého jako Sisters in Islam, zkoumá různé akce na podporu ženských práv a cesty, kterými by bylo možné dojít k úspěchu. Typické je, že k ospravedlnění nároků, jako je genderová rovnost ve vztazích, obsazování úřadů ženami apod., využívá vlastních islámských intelektuálních a duchovních zdrojů, tedy Koránu a také pečlivé interpretace šaría. Díky skutečnosti, že v islámu je obsažen koncept dějinnosti, je možné prosazovat proměny společnosti, které zaručí pro ženy spravedlnost. A důsledné vycházení z islámských zdrojů je důležité v dvojím ohledu: první je pragmatický, neboť odráží námitku odpůrců, že ženská práva jsou vnášením západních, tedy koloniálních prvků. Druhý je patrně ještě důležitější, že samotné ženy nejsou nuceny vzdávat se své hluboké identity kvůli rovnosti a spravedlnosti. Další text je z pera Davida Wonga a věnuje se otázce práv a pospolitosti

ti v konfucianismu. Rozlišuje morálky zaměřené na pospolitost a na práva. Druhé jmenované vymezují práva jedince v kontrastu k jakémukoli komunálnímu cíli či dobru. Proti tomu chce hledat založení práv v komunální tradici. Východiskem je, že dobro jednotlivce je vždy spojeno s dobrem pospolitosti, avšak toto dobro nemůže být chápáno jako mocensky zaštitěný monolit, nýbrž jako společně hledaná hodnota. K jejímu hledání a dosahování je nutná participace všech osob, které proto musejí mít zajištěno např. právo na svobodný projev – v zájmu pospolitosti. Ačkoli zde bude rejstřík práv asi jiný a omezenější než v morálkách založených na právech, existuje možnost tohoto přístupu, a tedy také nenásilného rozvinutí práv v kulturách kladoucích větší důraz na pospolitost.

V krátkosti zde byly probrány klíčové okruhy a stanoviska týkající se možného transkulturně přijatelného založení práv, ovšem sborník nabízí ještě mnoho dalších pohledů, ve kterých se prolínají různé důrazy, kritické i normativní analýzy a kulturní perspektivy. Širšímu českému publiku je takto zprostředkována možnost nahlédnout v jaké podobě se projevuje zájem na obhajobě lidské důstojnosti a práv v globálním prostoru.

PROMĚNY AKTÉRŮ V GLOBÁLNÍ DOBĚ / ONDŘEJ ŠTECH

BECK, U. 2007. *MOC A PROTIVÁHA MOCI V GLOBÁLNÍM VĚKU. NOVÁ EKONOMIE SVĚTOVÉ POLITIKY*. PŘEL. ALENA BAKEŠOVÁ A VLADIMÍR HOCHMANN. PRAHA: SLON.

Rozhodující krok do kosmopolitního věku již byl proveden a nyní závisí na jednotlivých aktérech, jak se v nové situaci zorientují. Tak by se dala shrnout základní teze knihy Ulricha Becka *Moc a protiváha moci v globálním věku* s podtitulem *Nová ekonomie světové politiky*, kterou vydalo nakladatelství Slon v roce 2007. Těžištěm autorových analýz je právě zkoumání proměn základních institucí v globalizovaném světě a zároveň přichází s jistými normativními

nároky, jaká by byla optimální podoba vyvstávajícího kosmopolitního uspořádání.

Uvedené proměny uchopuje jako historickou transformaci, ve které se zcela mění rámec uvažování i jednání ve společnosti, a popisuje ji jako metahru. V normální hře určují instituce pravidla a cíle hry, a v těchto koordinátech se odehrává jednání aktérů, které je potom zbaveno velké části nejistoty a nečitelnosti. Naproti tomu metahra znamená,

POSÍLENÍ POSTAVENÍ ŽEN V ROZVOJOVÉM SVĚTĚ: PANELOVÁ DISKUSE / Lenka Formánková

Jaké jsou specifické příčiny nerovného postavení žen v rozvojovém světě? Je stávající rozvojová pomoc zaměřená na ženy dostatečná? Může být cestou ke genderové rovnosti, když zainteresujeme do programů zrovnoprávnění žen v rozvojovém světě muže?

Tyto otázky přinesla panelová diskuse Posílení postavení žen v rozvojovém světě, pořádaná v rámci konference Forum 2000 Otevřenost a fundamentalismus v 21. století, která se uskutečnila 14. října 2008 v Goethově institutu v Praze.

Rozprava měla upozornit na to, že přes snahu mezinárodních společenství snížit chudobu a prosadit genderovou rovnost, závazky dané v Rozvojových cílech tisíciletí stále nejsou naplněny. „Přestože se během uplynulých dekád ženám podařilo výrazně rozšířit pole působnosti v rámci rozvojové problematiky a nejsou již vnímány jako oběti, ale jsou aktivní součástí rozvojových procesů, jejich společenská, ekonomická a politická moc je omezená. Ženy jsou nejchudší z nejchudších, ve velké většině se neúčastní rozhodovacích procesů, nevlastní půdu, zdroje, často se jim nedostává vzdělání a zdravotní péče,“ uvedli organizátoři debaty Nadace Fórum 2000 a Otevřená společnost o. p. s.

Debaty moderované americkým politologem Jonathanem Terrou se účastnily dvě významné africké političky: Trudy Stevenson ze Zimbabwe a Nomse Q. J. Dube, velvyslankyně Jihoafrické republiky. Česká odborná veřejnost byla zastoupena Ondřejem Horkým, výzkumným pracovníkem Ústavu mezinárodních vztahů, a Zdislavou Kratěnovou z organizace Humanitas Afrika.

Moderátor debaty v úvodu objasnil, na jaké tři důležité aspekty genderové rovnosti se třetí rozvojový cíl zaměřuje – na vzdělání, zaměstnanost a politickou moc. Při té příležitosti upozornil na skutečnost, že rozvoj a posílení postavení žen ve společnosti (em-